

**PIIRALAHDEN OSA-ALUEKAAVA
ja
Aitolahti-Teisko rantayleiskaavan 1989 muutos**

Tampereen kaupungin ympäristövirasto
Yleiskaavayksikkö

TERÄLAHDEN OSAYLEISKAAVA
ja
Aitolahti-Teisko rantayleiskaavan muutos

Vahvistettu ympäristöministeriössä 13.6.1996

Ympäristövirasto julkaisu 3/1996
ISSN 1237-1785

Tampereen kaupungin painatuskeskus 1996

SISÄLLYSLUETTELO

sivu

	JOHDANTO	3
1	PERUSTIEDOT	3
1.1	Suunnittelutilanne	3
1.11	Seutukaava	3
1.12	Yleiskaava	3
1.13	Rakennusjärjestys	4
1.2	Maanomistus	4
1.3	Väestö ja työpaikat	4
1.4	Rakennettu ympäristö	4
1.41	Kokonaisrakenne ja kulttuurimaisema	5
1.42	Nykyinen maankäyttö, palvelut	5
1.43	Yhdyskuntatekninen huolto	5
1.5	Luonnonympäristö	6
1.51	Maiseman yleiskuvaus	6
1.52	Maaperä	6
1.53	Pinnanmuodostus	6
1.54	Kasvillisuus	6
1.55	Ympäristön nykytila	7
1.6	Erityispiirteet ja suojelukohteet	7
1.61	Merkittävät rakennetut kohteet	7
1.62	Kasvistoltaan merkittävät kohteet	9
2.	TAVOITTEET	10
3.	OSAYLEISKAAVA JA SEN PERUSTELUT	11
3.1	Yleisperustelu ja -kuvaus	11
3.2	Maanomistus	11
3.3	Kokonaismitoitus	11
3.4	Rakennettu ympäristö	12
3.41	Kyläalue	12
3.42	Lähiympäristön asuntoalueet	12
3.43	Loma-asuntoalueet	12
3.44	Teollisuusalue	13
3.45	Uimaranta ja venevalkama	13
3.46	Maa- ja metsätalousvaltaiset asuntoalueet	13
3.47	Liikenneverkko	13
3.48	Yhdyskuntatekninen huolto	13
3.49	Aitolahti-Teiskon rantayleiskaavan 1989 muutos	14

4.	TOTEUTTAMINEN	14
4.1	Kaupungin toteuttamistoimenpiteet	14
4.2	Muiden toteuttajien toimenpiteet	13
5.	SUUNNITTELUVAIHEET	13
5.1	Aloite	13
5.2	Suunnittelu	15
	Liitteet	
1.	Katsaus alueen historiaan	17
2.	Rakennettu ympäristö	
3.	Luonnonympäristö	
4.	Ote Aitolahti-Teisko rantayleiskaavasta, muutoksen alaiset alueet	
5.	Kyläalueen havainnekuva	

JOHDANTO

Terälahti on noin sadan asukkaan kylä Tampereen Teiskossa. Etäisyys Tampereen keskustaan on 35 km. Teisko on maaseutua puhtaimmillaan, varsinaista keskustaa ei ole. Teiskon kylistä Kämmeniemiessä on eniten asukkaita, mutta paras palvelutaso on Terälahdessa.

Teiskon palvelutason ylläpitämiseksi kyläalueille laaditaan Aitolahti-Teisko rantayleiskaavaa 1989 tarkentavat suunnitelmat, josta Terälahden osayleiskaava on ensimmäinen.

1.PERUSTIEDOT

1.1 Suunnittelutilanne

1.11 Seutukaava

Pirkanmaan seutukaavan 1. vaihekaava, suojelu- ja virkistysalueet, on vahvistettu 28.8.1977. 2. vahvistusvaihe, taajamatoiminnot, on vahvistettu 14.12.1982. Näissä kaavoissa ei Terälahteen ole osoitettu maankäyttöä. Uudessa seutukaavaluonnoksessa Terälahden kylä on merkitty kyläalueeksi AT. Merkinnällä osoitetaan perinteisen asutuksen aluetta, jolla on paikallistason palvelut. Merkintä sisältää myös suosituksen, jonka mukaan seutukaavaa yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja rakentamisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota rakentamisen sopeuttamiseen olevaan kokonaisuuteen ja ympäristöön, kunnallistekniikan järjestämiseen sekä palvelujen tukemiseen ja säilyttämiseen.

Voimassa olevaan seutukaavaan on merkitty ohjeellinen ulkoilureitti Maisansalosta Terälahteen ja sieltä Velaataan. Uuteen seutukaavaluonnokseen on lisätty ulkoilureitti Terälahdesta Niemenkylän suuntaan.

1.12 Yleiskaava

Suurta osaa suunnittelualueesta koskee Aitolahti-Teisko rantayleiskaava 1989, jonka ympäristöministeriö vahvisti 28.2.1994. Siinä on käsitelty kaikki Terälahden osayleiskaavan ranta-alueet sekä kyläalue, jonne määräykset sallivat rakentamisen 2000m² rakennuspaikalle. Kylän lähialueet on merkitty M/AT-alueeksi, joka on kyläkeskuksen laajenemisaluetta.

Sisämaassa on vielä voimassa Aitolahti-Teisko yleiskaava 1982, jonka kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 14.9.1983. Kyseiset alueet ovat kaavassa maa- ja metsätalousvaltaista aluetta.

1.13 Rakennusjärjestys

Tampereen kaupungin rakennusjärjestys on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 19.9.1990.

1.2 Maanomistus

Alue on pääosin yksityisessä omistuksessa. Kaupunki omistaa kylän keskustasta-alueen urheilukentältä yläasteelle sekä yksittäisen vanhan omakotitalon tontteineen ns. neljän tien risteyksestä. Ala-asteen koulurakennus ja uimaranta ovat kaupungin maalla. Kaupungin omistama noin 100 ha alue on kylän eteläpuolelle.

1.3 Väestö ja työpaikat

Väestörekisterin mukaan suunnittelualueella on noin 200 asukasta, joista 100 asuu varsinaisessa kylässä. Terälahden tilastoalue on huomattavasti suunnittelualuetta suurempi. Tilastoalueella on vuonna 1993 ollut 435 asukasta. Ikäjakauma on aika tasainen, enemmistö on 40-70 vuotiaita.

Asuntokuntia tilastoalueella oli viimeisimmän väestölaskennan mukaan 172, joista yhden perheen asuntokuntia oli 61. Asuinrakennuksia alueella oli 211, joista 207 oli erillispientaloja. Asumisväljyys oli 36 h-m² per asukas.

Tilastoalueen asukkaista työikäisiä eli 15-74 vuotiaita oli 296. Näistä työvoimaan kuului 174. Työpaikkoja alueella oli yhteensä 119, joista 61 maa- ja metsätaloudessa.

Terälahden ala-asteella oli vuonna 1993 49 oppilasta. Velaatassa oli 17 oppilasta, jotka tullaan mahdollisen koulun lakkauttamisen myötä siirtämään Terälahteen. Väestökirjatietojen perusteella tehtyjen ennusteiden mukaan koulun oppilasmäärä pysyisi noin 50-60 välillä vuoteen 2000 asti. Ennusteessa on mukana Velaatan koulupiirin lapset. Teiskon ainoa yläaste on Terälahdessa. Oppilaita on tällä hetkellä noin 180, joista osa kuljetetaan Olkahisista saakka.

1.4 Rakennettu ympäristö

Nykytilannetta havainnollistaa perusselvityskartta "Rakennettu ympäristö", joka on liitteenä 2 selostuksen lopussa. Siinä on esitetty nykyinen rakennuskanta, palvelut, tieverkko sekä kaupungin maanomistus.

1.41 Kokonaisrakenne ja kulttuurimaisema

Kulttuurimaisema muodostuu luonnon maisemasta ja rakennetusta ympäristöstä. Se on historian muokkaama, alati muuttuva kokonaisuus, jonka kehittyminen riippuu pitkälti asukkaiden arvostuksista.

Alueen vanhin rakennuskanta eli maatilat ovat lähes kaikki mäellä, näkyvällä paikalla. Päärakennukset ovat yleensä hyväkuntoisia, kulttuurimaiseman tärkeitä maamerkkejä. Peltoja, piha- ja talousrakennuksia uhkaa maatalouden muutos.

Omakotitaloja on eniten kyläalueella. Ne edustavat varsin tasaisesti kaikkia vuosikertoja. Suurin osa on harjakattoisia puurakennuksia. Rannat ovat lähes täynnä kesämökkinauhaa, jonka kirjo parakista Vironmäkeen on laaja. Järvinäköalaa riittää vielä uusillekin asukkaille.

Tieverkko on syntynyt hitaasti, se istuu maisemaan. Vain kylän keskustan läpikulku on liian leveä. Varsinaisia maisemavaurioita ei suunnittelualueella ole, vain muutamia liian rankasti muokattuja rakennuspaikkoja ja pengerryksiä.

1.42 Nykyinen maankäyttö ja palvelut

Suunnittelualueesta suurin osa on maa- ja metsätalousaluetta. Maatiloista noin 2/3-osaa on toiminnassa, loput ovat asutokäytössä ja pellot ovat kesannolla tai vuokrattu. Loma-asutus on vallannut lähes kaikki ranta-alueet. Asunnoista suurin osa on omakotitaloissa: kylässä on muutama asuin-liikerakennus. Varsinaista teollisuutta alueella ei ole. Sahan rakennuksissa toimii puusepänteollisuus.

Terälahdessa on erinomaiset palvelut suhteessa asukasmäärään: kaksi kauppaa, kampaamo, posti, kirjasto, ala- ja yläaste, keskiolutbaari ja taksi. Terälahtea ympäröivän laajan harvaan asutun alueen asukkaat sekä kesäasukkaat ovat oleellinen tuki kaupallisten palveluiden säilymiselle.

1.43 Yhdyskuntatekninen huolto

Suunnittelualueella ei ole yhteistä vesihuoltoa. Suurin osa nykyisen rakennuskannan vesihuollosta on hoidettu kiinteistökohtaisesti, muutamilla on yhteinen kaivo. Tampereen kaupungin ympäristövalvonta tarkkailee koulun ja terveystalon veden laatua ottamalla näytteet kahdesti vuodessa. Terälahden alueella on ollut yleinen sähköverkko 1950-luvulta lähtien. Urheilukentän pohjoisreunalla on TPO:n puhelinliikennettä palveleva radiolinkkimasto. Kylän eteläpuolella Terälahdentien varrella sijaitsee Tielaitoksen varikko.

1.5 Luonnonympäristö

Luonnonympäristöstä on erillinen perusselvityskartta liitteenä 3 selostuksen lopussa. Siinä on esitetty alueet, jotka eivät sovellu rakentamiseen kuten viileät pohjois- ja koillisrinteet, jyrkänteet, pehmeiköt, purot sekä suojellut ja merkittävät luontokohteet.

1.51 Maiseman yleiskuvaus

Maaseudulla luonnonmaiseman osuus on suuri. Terälahti on kehittynyt veden läheisyyteen, metsän keskelle. Näsijärvi oli kauan tärkein kulureitti Teiskossa tuoden ensimmäiset asukkaat rannoilleen ja jokiansa varsiin. Terälahdessa avoin peltomaisema kulkee länsi-itäsuunnassa: rakennukset sijaitsevat metsän reunassa, saarekkeissa suojassa ja naapurien näköetäisyydellä. Sisämaan järvien rannat on rakennettu, metsiin ei ole moni muuttanut. Näkymät ovat yleensä pitkiä ja niiden päätteinä on tärkeitä maamerkkejä, rakennuksia, jotka ovat juuri oikealla paikalla ja joiden soisi säilyvän osana maiseman rytmiä. Asutusta ympäröivät joka suunnasta laajat metsäalueet, jotka suojaavat kylää, antaen samalla vakaan, ehjän taustan maisemalle.

Terälahden maiseman vahva osa on Kiimajoki: rehevä, voimakas, runsaskoskinen joki kulkee lähes piilossa. Se kiehtoo luoksepääsemättömyydellään. Rannat ovat erittäin vaikeakulkuisia, vain silloilta pääsee joen läheisyyteen. Terälahti on joen vastakohta, matala kapea rauhallinen lahti antaa vain viitteen kaukana aukeavasta Näsijärvestä.

1.51 Maaperä

Alueen maaperä on pääosin kalliota, jota peittää noin metrin moreenikerros. Alavat alueet, kuten Kiimajoen varsi, Mattilanlammen ympäristö sekä Heikkilän ja Rantalán lähialueet, ovat hienorakeisia maalajeja, savea ja hiesua. Laajin eloperäinen turvealue on Rökäsojan ympärillä. Suunnittelun kannalta alueen maaperä ei tuota ongelmia.

1.53 Pinnanmuodostus

Topografialtaan kylä ympäristöineen on erittäin vaihtelevaa: kumpuileva maasto luo mielenkiintoisia näkymiä. Korkein kohta sijoittuu kylän pohjoispuolelle kohoten yli 160 metrin korkeuteen, kun Näsijärven pinta on noin 95m meren pinnasta.

1.54 Kasvillisuus

Suurimmalla osalla suunnittelualueesta kasvaa tuore kangasmetsä. Pie-

niä lehtoalueita on ojien, kuten esimerkiksi Sahronojan, varsilla. Alavat savimaat on muinoin raivattu pelloiksi, joista iso osa on nykyisin kesannolla. Joillakin peltoalueilla on istutettu koivua, esimerkkinä kylän eteläpuolen alue, jonka avoimena pysyminen on maisemallisesti erittäin tärkeää.

1.55 Ympäristön nykytila

Ympäristön nykytila on hyvä: vesistöt ja maaperä ovat säilyneet puhtaina. Jopa kyläalueen kaivot ovat vielä käyttökelpoisia. Terälahti on matala ja herkkä lahti, joka ei kestä lisäkuormittamista. Alueen uudet vesihuoltojärjestelyt eivät saa rasittaa Terälahtea.

1.6 Erityispiirteet ja suojelukohteet

1.61 Merkittävät rakennetut kohteet

Alueen merkittävät rakennetut kohteet on määritelty kaavoitusviraston vuonna 1985 julkaisemassa raportissa By/3/1985 **"Tampereen rakennuskulttuuri, maisemat ja luonnonsuojelu"**.

R71 Kalmakurjen mylly ja myllytupa

Ikimuistoisista ajoista lähtien on Kalmakurjessa ollut mylly, parhaimmillaan kaksikin. Viime vuosisadan lopussa oli kosken pohjoisrannalla kaksi ylävesiratasmyllyä: Laurenin mylly ja "Lahhoon" mylly. Lahkon mylly muutettiin 1875 vesiratasmyllyksi. Nykyinen puinen rataisto on vuodelta 1906. Myllyssä on "kiuas", jolla ylävesi pidettiin sulana talvikaudella. Kosken etelärannalle rakennettiin 1930-l turbiinikäyttöinen mylly, joka tuotti myös sähköä. Mylly paloi 1980, mutta se rakennettiin uudelleen ja tuottaa edelleen sähköä lähitaloihin. Vuonna 1957 lahko, jonka muodostivat lähiseudun talot ja uusi mylly, lahjoittivat käytöstä pois jääneen myllyn Teisko-Seuralle museoksi. Pieni kaksihuoneinen myllytupa, joka toimi myllärin asuntona 1800-luvun lopulta 1950-luvulle, ostettiin seuralle 1963. Rakennukset ovat hyvässä kunnossa: myllyyn on tehty uusi katto. Kalmakurjen mylly on ainoa alueen kohteista, joka on huomioitu myös Tampereen seutukaavaliiton julkaisussa B174 "Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet" vuodelta 1990. Mylly on siinä luokiteltu kohteeksi, joka on merkittävä teollisuushistorian kannalta tai jolla on merkitystä teknisen kehityksen muistomerkinä.

R72 Teiskon Kauppa osakeyhtiö

Teiskon Kauppa osakeyhtiön rapattu liikerakennus valmistui 1930. "Toimitalossa" on ehtinyt toimimaan myös posti, pankki ja puhelinkeskus. Nykyisin rakennuksessa on Teiskon kirjasto.

R73 Terälahden mylly ja saha

Teiskon ensimmäinen saha sai perustamisluvan 1831. Hankkeen takana olivat Kiimajoen Iso-Mattila, jolla oli omistusoikeus koskeen, sekä Terälahden Heikkilä ja Teiskolan kartano. Sahamylly hävisi jo vuoden 1847 tienoilla. Vuonna 1859 Iso-Mattila luovutti ratsumestari Schulzille 50 vuoden ajaksi oikeuden "tullijauhomyllylle, jossa on kaksi kiviparia ja erillinen kivipari ryynintekoon, tai jollekin muulle vesilaitokselle". Myllyn oikeudet siirtyivät monien välivaiheiden jälkeen monitaitoisille Ikosen veljeksille. Heillä oli koskessa saha, mylly, sähkölaitos ja verstaas. Rakennukset ovat edelleenkin Ikosen suvun hallussa: nyt niissä toimii puusepäntehtävä.

R74 Teiskon meijeri

Teiskon meijerille valmistui 1925 Terälahteen valkoinen komea rakennus ja laivakuljetuksia varten kymmenarkkuihin laiturit. Ensimmäisen vuosikymmenen aikana sinne tuotiin maitoa pitkienkin matkojen päästä sekä hevospeleillä että veneillä. Kuorma-autokuljetus yleistyi 1930-luvun lopulla. Vuonna 1956 meijeri siirtyi Valion omistukseen ja toiminta tyrehtyi. Meijerin asunotilat olivat sen jälkeen yhtiön työntekijöiden kesäkäytössä. Omistajan vaihduttua 1978 on rakennuksessa ollut sekä asunto- että varastotiloja.

R75 Rantala

Rantala on vanha sotilasvirkatalo, joka vuosina 1810-39 kuului maineikkaalle Suomen sodassa kunnostautuneelle sissipäällikölle Jaakko Juhana Rothille. Sodan jälkeen Roth ylennettiin luutnantiksi. Hän viljeli Rantalan maita ja joutoaikanaan kalasti. Viimeisen leposijansa hän sai 1839 Teiskon kirkkomaalta. Rantalan nykyinen päärakennus on vuodelta 1911. Talossa on toiminut kestäkievari 1930-luvulle asti.

R76 Heikkilä

Heikkilä on vanha kantatila. Se vuorotteli aikoinaan Rantalalan kanssa kestikievarina. Tästä ajasta kertoo kestikievaripäiväkirja vuosilta 1919-20. Tämän jälkeen vuosina 1928-51 rakennuksessa toimi Terälahden koulu.

Hirsipintaisena säilytetty päärakennus on rakennettu 1800-luvulla. Se on peruskorjattu 1951. Rakennuksen jyhkeä pirtti on säilytetty miltei alkuperäisessä asussaan

R77 Vironmäki

Aleksanterin koulun opettaja Maria Vuolle osti 1902 huvilatontin Terälahden etelärannalta. Koulumaailmassa tunnettu arkkitehti Wivi Lönn suunnitteli paikalle monimuotoisen viehättävän huvilan, joka 1970-luvun lopulta lähtien on kuulunut Tekstiililaitosmiesten liitolle. Liitto on huolellisesti peruskorjannut ja entistänyt rakennushistoriallisesti merkittävän rakennuksen.

1.62 Kasvistoltaan merkittävät kohteet

Suunnittelualan ainoa rauhoitettu luonnonmuistomerkki on Mattilan tilan alueella sijaitseva neljän lakkapäämännyn ryhmä (L46). Tampereen kasvitieteellinen yhdistys on yhdessä seutukaavaliiton kanssa luetteloinut ja luokitellut kaupungin alueen kasvistoltaan merkittävät kohteet. Työn on tehty vuonna 1984 fil.maisteri Matti Kääntösen johdolla. Osayleiskaava-alueella on neljä tähän luetteloon kuuluvaa kohdetta:

N90 Sahronoja (vain osittain kaava-alueella)

Ojaan kaakosta laskevan puron varret: kotkansiipeä rehevänä kasvustona 50 metrin matkalla. Lisäksi mm. mustaherukka, suokeltto, tesma, purolitukka.

N92 Rökäslampi-Myllylammi

Yhtenäinen, myös maisemallisesti merkittävä kosteikko-alue: Myllylammen ja myllyn osalta samalla tasapainoista kulttuurimaisemaa. Kasvisto Pohjois-Teiskon oloissa varsin rehevää: lajeina mm. sykeröpiippo (*Luzula sudetica*), haarapalpakko (*Sparganium erectum*), rantayrtti (*Lycopus europaeus*), jokileinikki (*Ranunculus lingua*), myös vanha

kulttuurikasvi liperi (*Levisticum officinale*).

N93

Petääjärvi

Järvestä Kiimajokeen laskeva puro sekä siihen ennen Kiimajokea yhtyvä puro: lajisto monipuolista, poikkeuksellista Pohjois-Teiskossa mm. punakoiso (*Solanum dulacamara*), korpinurmikka (*Poa remota*), koiranvehnä (*Elymus caninus*), lehtoleinikki (*Ranunculus cassubicus*) ja lehto-orvokki (*Viola mirabilis*).

N111

Rökäsoja (vain osittain kaava-alueella)

Ojanvarsisuot pääosin karua, mutta ojanvarressa rehevän veden lajeja mm. rantayrtti (*Lycopus europaeus*). Yhdessä kohdassa suota rehevämpi paikka, jossa mm. villapääluikka (*Scirpus hydsonia*) ja niukasti uhanalaista punakämmekkää (*Dactylorhiza incarnata*).

Rökäsoja on ojitettu talvella 1994 metsähallituksen tuella.

2. TAVOITTEET

Osayleiskaavan tavoitteena on asukasmäärää lisäämällä tukea Terälahden kylän elinvoimaisuutta ja palveluiden säilymistä. Suunnitelmassa selvitetään sekä asumiseen että työpaikkatoimintoihin soveltuvat alueet huomioonottaen luonnonolot ja nykyinen kulttuurimaisema. Tämän vuoksi uusien rakentamisalueiden sijoituksessa tulee ottaa huomioon kasvistoltaan merkittävät kohteet kuten mm. purojen lähiympäristö. Samasta syystä merkittävät rakennetut kohteet tulee pitää osana Terälahden kulttuurimaisemaa.

Tavoitteena on lisäksi kehittää uudenlaista vaihtoehtoista asumistapa ja asuinympäristöä kaupunkiin kuuluvalla maaseudulla.

Terälahden osayleiskaava laaditaan siten, että ympäristölautakunta voi sen perusteella myöntää tarvittaessa kaavan mukaisesti omakotirakennusten poikkeusluvut.

Terälahden osayleiskaavalla muutetaan ja tarkennetaan vahvistettua Aitolahden rantayleiskaavaa. Tämän vuoksi osayleiskaava on vahvistettava ympäristöministeriössä.

3. OSAYLEISKAAVA JA SEN PERUSTELUT

3.1 Yleisperustelu ja -kuvaus

Terälahden osayleiskaavan yhtenä tavoitteena on ollut uusien kaupunkimaisesta asumistavasta poikkeavien asumismuotojen kehittäminen. Kyläalue pystyy tarjoamaan vielä perinteistä maalaiskylän tunnelmaa sekä tiiviimpää pientaloasumista.

Kylän jakaa Kiimajoki viidakkomaisine rantoineen. Asutus on jakaantunut kolmeen ryhmään: pieni alue koulun vieressä, tiivis mäki joen suulla ja muutaman talon ryhmä Pinnin mäellä. Uusi asutus on sijoitettu näiden ryhmien jatkoksi, jottei kylän hyvä rytmi särkyisi. Väljyyttä tarjoavat peltoaukeat ja vapaat näkymäalueet kylän poikki on suunnitelmassa säilytetty rakentamattomina.

3.2 Maanomistus

Ennen kaavaluonnoksen laadintaa lähetettiin alueen maanomistajille kysely, jossa tiedusteltiin heidän halukkuuttaan uusien rakennuspaikkojen muodostamiseen. Liitteenä oli kartta, johon maanomistajat saivat merkitä toivomansa paikat enintään kolmen rakennuspaikan ryhmille. Kysely koski 39 yli 10 ha suuruista tilaa joista 28 vastasi. Vastauksissa esitettiin 38 taloryhmän paikkaa. Luonnos perustui osittain näihin vastauksiin.

Ehdotusvaiheessa on aluerajausta on pienennetty, niin että osa kyselyyn osallistuneista tiloista jää kaavan ulkopuolelle tavanomaisen hajarakentamisen piiriin. Mitoitusta on samalla tarkistettu.

3.3 Kokonaismitoitus

Osayleiskaavassa osoitetaan uusia asuntoalueita 100-150 asukasta varten. Ylimitoitus johtuu riittävien vaihtoehtomahdollisuuksien varmistamisesta.

uudet asuntorakennuspaikat

kyläalue	25-30 kpl	rakennuspaikkaminimi alkuaikana 4000 m ²
lähiympäristö	22 kpl	5000 m ²

teollisuusrakennuspaikat

lähiympäristö	3 kpl	10 000-15 000 m ²

3.4 Rakennettu ympäristö

3.41 Kyläalue

Uudet rakennuspaikat ovat tarkoitettu erillispientaloille. Rakennuspaikan koko on väh. 4000 m² siihen asti kunnes kyläalueen vesihuoltojärjestelyt on ratkaistu. Tärkeintä on saada yhteinen vesijohto, koska uudisrakentaminen saattaa pilata nykyiset kaivot. Kyläläiset toivoivat ja tarvitsevat myös pienempiä vuokra- tai omistusasuntoja. Niitä on kaavan puitteissa mahdollista rakentaa esimerkiksi keskustan liiketonteille, joiden ilme täydennysrakentamalla paranisi. Jollekin keskustan liiketontille tulisi sijoittaa eri kierrätyskelpoisten materiaalien (ainakin paperi ja lasi) keräyspiste.

Mitään varsinaisia rakentamistapaohjeita ei kyläalueelle ole laadittu. Kylän nykyinen rakennuskanta on jo varsin kirjavaa: suurin osa rakennuksista on perinteisiä puisia, harjakattoisia, mutta alueella on myös kivitaloja ja tasakattoja. Asuinrakennuksista kylämaisemaan istuvat parhaiten puiset, puolitoistakerroksiset omakotitalot, jotka eivät ole liian suuria. Niille löytyy parhaiten tukea olemassa olevasta rakennuskannasta.

3.42 Lähiympäristön asuntoalueet

Kylän läheisyyteen on sijoitettu 22 suurta väh. 5000 m² rakennuspaikkaa. Ne on jaettu tasapuolisesti eri maanomistajille ja sijoitettu "hyville paikoille" lähelle olemassaolevaa rakennuskantaa vanhojen teiden ja muiden verkostojen tuntumaan. Mikäli uusia liittymiä joudutaan rakentamaan, tulee niistä sopia Tielaitoksen kanssa. Kyläalueen ulkopuolella olevien erillispientalojen rakennuspaikoille voidaan rakentaa erilaisia työtiloja. Tarkoitus on mahdollistaa maaseutuelinkeinojen monipuolistuminen ja kehittäminen.

Vesihuoltojärjestelyt tulee hoitaa kiinteistökohtaisesti ympäristölautakunnan hyväksymällä tavalla.

3.43 Loma-asuntoalueet

Ranta-alueiden rakennuspaikat on selvitetty Aitolahti-Teisko rantayleiskaavassa, jonka merkintöjä osayleiskaavassa on tarkennettu (liite 4. ote Aitolahti-Teisko rantayleiskaavasta 1989). Rantayleiskaavan pientalovaltaisten alueiden merkintä AP on muutettu erillispientalojen merkinnäksi AO sekä eräitä kesäasuntomerkintöjä ympärivuotisten asuntojen merkinnäksi kyläasumisen tukemiseksi.

3.44 Teollisuusalue

Riittävän kauas kylästä Tielaitoksen tukikohdan viereen on sijoitettu kolmen teollisuusrakennuspaikan ryhmä. Rakennuspaikkojen koko vaihtelee 10 000-15 000 m². Ne sijaitsevat kaupungin omistamalla alueella.

3.45 Uimaranta ja venevalkama

Uimaranta sijaitsee koulun vieressä pohjoiseen viettävällä rannalla. Alue on metsittynyt ja vaatii muutenkin kunnostamista. Mikäli lähempää kylää löytyy parempi uintipaikka, voi nykyisen rannan luovuttaa veneilijöiden käyttöön. Varsinainen venevalkama lienee mahdollista rakentaa kylän lähistölle yksityiselle maalle. Nämä molemmat ovat erittäin tärkeitä palveluita, koska kaikkiin rakennuspaikkoihin ei kuulu omaa rantaa.

3.46 Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet

Suurin osa suunnittelualueesta on maa- ja metsätalouskäytössä ja tätä elinkeinoa on tarkoitus myös osayleiskaavalla tukea. Näille alueille sallitaan maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen sekä haja-asutuksen muodostaminen.

3.47 Liikenneverkko

Suunnittelualueen liikenneverkkoon ei tule suuria muutoksia. Erillispientaloryhmien liittymät on sovittava Tielaitoksen kanssa. Kevyen liikenteen reitti ala-asteen koululta yläasteen koululle oli kylälaisten toivomus, mutta on todennäköistä, että yläaste tulee muuttamaan lähemmäs Tamperetta ja ala-aste saa näin käyttöönsä yläasteelta vapautuvat tilat. Koulumatkan turvallisuutta voidaan väliaikaisesti parantaa nopeusrajoitusten avulla. Suunnitelmassa on uusia teitä, jotka tulisi toteuttaa kylämaisemaan soveltuvina kevyinä, kapeina sorateinä. Seudullisen tien (Aitovuori-Jäminkipohja maantie 338) liittymiä ei ole määrällisesti lisätty, vaan olemassaolevia liittymiä on siirretty ja täten hyödynnetty tehokkaammin.

3.48 Yhdyskuntatekninen huolto

Alueen vesihuolto hoidetaan alkuvaiheessa myös kyläalueella kiinteistökohtaisesti. Tästä syystä asuntorakennuspaikkojen vähimmäiskoko kyläalueella on 4000 m² ja sen ulkopuolella 5000 m². Mikäli kyläalueen käyttövesihuolto hoidetaan keskitetysti voidaan alueen rakennuspaikkakokoa pienentää kahteentuhanteen neliömetriin.

3.49 Aitolahti-Teisko rantayleiskaavan 1989 muutos

Rantayleiskaavan 1989 kyläalueiden minimirakennuspaikkakoko on 2000 m². Tämä saattaa Terälahdessa aiheuttaa nopeasti vesihuolto-ongelmia, jonka vuoksi rakennuspaikkakoko kyläalueella on alkuvaiheessa oltava vähintään 4000 m². Rantayleiskaavan kyläaluerajausta on osayleiskaavassa tarkistettu pienemmäksi. M/AT-alue on osayleiskaava-alueelta jätetty pois. Muutamia tieyhteyksiä on lisätty. Kaksi rantayleiskaavan loma-asuntoa on muuttunut vakituisiksi asunnoiksi. Näiden merkintä on tarkistettu pysyvän asunnon merkinnäksi. Terälahden kylän tukemiseksi on osayleiskaavassa poikettu rantayleiskaavan periaatteesta ja sijoitettu osa uusista pysyvän asunnon rakennuspaikoista järven läheisyyteen alle 200 metrin etäisyydelle rannasta.

4. TOTEUTTAMINEN

4.1 Kaupungin toteuttamistoimenpiteet

Osayleiskaavan toteuttaminen tapahtuu pääasiassa yksityisten toimesta. Osayleiskaavassa ei ole aluevarauksia, joiden toteuttaminen edellyttää kaupungin maanomistusta. Venevalkamakin voidaan toteuttaa yksityisen maalle. Kaupunki voi osallistua venevalkaman tai muiden vastaavien hankkeiden toteuttamiseen esim. avustusten muodossa.

4.2 Muiden toteuttajien toimenpiteet

Osayleiskaavan mukainen rakentaminen voi tapahtua haja-asutusalueilla yleensä suoraan rakennusluvalla. Kyläalueella rakennuslupa edellyttää poikkeuslupaa. Kiinteistökohtaiseen vesihuoltoon perustuvaan poikkeuslupahakemukseen tulisi liittää ympäristövalvonnan lausunto kunnes kylän vesihuoltojärjestelyt on ratkaistu.

5. SUUNNITTELUVAIHEET

5.1 Aloite

Terälahden osayleiskaavan laatiminen käynnistyi kaupunkisuunnittelu-toimikunnan päätöksellä 24.11.1992.

Perusselvitykset tehtiin vuoden 1993 aikana. Kartoille koottiin tiedot alueen rakennuskannasta, palveluista, maanomistuksesta, peitteisyydestä, kaltevuuksista, maaperästä, korkeustasoista, vesisuhteista sekä ilmastosta. Tärkeimmät tiedot esitetään kahdella kartalla: luonnonympäristö ja rakennettu ympäristö (nykytilanne), jotka ovat selostuksen liitteinä.

5.2 Suunnittelu

Suunnitelma on laadittu kaupunginkanslian kaupunkisuunnitteluryhmässä yleiskaava-arkkitehti Topi Hankosen johdolla suunnittelija Mari Siivolan toimesta. Karttojen piirtämisestä ja tekstinkäsittelystä ovat vastanneet piirtäjät Marjatta Jokinen Pirjo Palokangas ja Birgitta Helsing. Suunnittelua on valvonut kaupunginhallitus, joka on tehnyt päätökset työn välivaiheista. Työtä on seurannut terälahtelaisten keskuudestaan valitsema viiden hengen ryhmä, johon ovat kuuluneet Ritva Korkeala-Sillman, Hilkka Koskenniemi, Matti Järvinen, Pekka Peräjoki ja Jukka Tarkkala.

Syksyllä 1993 laadittiin kolme rakennevaihtoehtoa (kylätaajama, kaupungin maalle sijoitetut metsälähiöt sekä hajautettu malli). Osayleiskaavan suunnittelua esiteltiin Terälahdessa.

Ensimmäinen kyläkokous järjestettiin 14.12.1993 yläasteen koululla. Kyläläiset olivat hajautetun vaihtoehdon kannalla.

Kokouksessa terälahtelaiset valitsivat keskuudestaan viiden hengen ryhmän, joka on ollut mukana suunnittelun eri vaiheissa. Samassa kokouksessa perustettiin kylätoimikunta eli Terälahden Seutu ry, jonka tarkoituksena on "toimia Terälahden seudun yhteisten asioiden ja harrastusten edistämistarkoituksessa".

Tammikuussa 1994 postitettiin kysely suunnittelualueella yli 10 ha omistaville maanomistajille. Kyselyn jälkeen laadittiin kaksi maankäyttöluonnosta: toinen kaupungin maalle maanomistukseen perustuen ja toinen hajautukseen perustuen.

6.3.94 pidettiin seurantaryhmän kokous, jossa käsiteltiin maankäyttöluonnoksia maanomistajakyselyn pohjalta.

Luonnokset esiteltiin 14.3.1994 kaupungin johtoryhmälle. Lopullinen maankäyttöluonnos valmistui 15.3.1994 ja oli kaupunginhallituksen suunnittelukokouksessa 28.3.1994. Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 18.4.1994 asettaa kaavan rakennusasetuksen 154 §:n mukaisesti nähtäville. Luonnos oli nähtävillä 3.5.-27.5.1994 välisen ajan. Kaavaan tutustui noin 50 henkilöä, suurin osa 11.5. Terälahdessa. Suunnitelmasta ei jätetty asukkaiden mielipiteitä. Luonnoksesta saatiin 6 ennakkolausuntoa. Kaavaluonnos esiteltiin ympäristöministeriössä 30.6.1994.

Osayleiskaavaehdotuksesta on neuvoteltu kaupungin eri hallintokuntien kanssa:

- sähkölaivos / P.Mettälä 20.9.1994

- ympäristövirasto: ympäristövalvonta / T.Sillanpää 28.9.1994
- vesilaitos / E.Haume 11.10.1994

Tielaitoksen edustajan, Kirsti Kanteen kanssa ehdotuksesta neuvoteltiin 17.10.1994.

Osayleiskaavaehdotus valmistui 18.10.1994.

Osayleiskaavaehdotus valmistui 18.10.1994. Kaupunginhallitus hyväksyi osayleiskaavaehdotuksen 7.11.1994, ja ehdotus oli nähtävillä RakA 29§:n mukaisesti 14.11.-13.12.1994 välisen ajan.

Osayleiskaavaehdotuksesta ei jätetty yhtään muistutusta. Lausuntopyyntöjä lähetettiin 11 kpl. Kangasalan kunta, Lempäälän kunta ja Oriveden kaupunki eivät jättäneet ehdotuksesta lausuntoa. Nokian kaupungilla, Ylöjärven kunnalla, Kurun kunnalla, Ruoveden kunnalla, Pirkkalan kunnalla ja Pirkanmaan liitolla ei ollut huomautettavaa osayleiskaavaehdotuksesta. Lisäksi ehdotuksesta jätettiin Tampereen kaupungin ympäristölautakunnan ja tielaitoksen lausunnot.

Ympäristölautakunnan lausunnon perusteella osayleiskaavaehdotusta tarkistettiin liitekarttojen ja maankäytön osalta. Tielaitoksen lausunnosta neuvoteltiin 31.3.1995 Kirsti Kanteen kanssa. Lausunto ei aiheuttanut muutoksia osayleiskaavakarttaan.

Tarkistettu osayleiskaavaehdotus valmistui 6.4.1995.

Terälahden osayleiskaavaehdotus hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 24.4.1995, kaupunginvaltuustossa 17.5.1995 ja vahvistettiin ympäristöministeriössä 13.6.1996.

1. KATSAUS ALUEEN HISTORIAAN

TEISKO

Teiskon historia alkaa muinaisesta Suur-Pirkkalasta, jonne ensimmäiset pysyvät asukkaat saapuivat ns. viikinkiajalla (800-1050 jKr) Kokemäenjokilaaksoa pitkin. Jo 1200-luvulta tunnetaan Pirkkala omana seurakuntanaan. Kirkko totutti kansan tottelemaan määräyksiä ja maksamaan veroja. Messukylä, johon Teiskokin alueena kuului, sai oman kirkkonsa jo 1400-luvulla, mutta erosi Pirkkalasta vasta 1600-luvulla.

Teiskon asuttamisen tarkkaa ajankohtaa ei tunneta. Alueelta on löytynyt kivistä asuinpaikkoja, mutta Arajärvi uskoo vakituiseen asutuksen muodostuneen vasta Messukylän ja muiden Suur-Pirkkalan pitäjien erämaa-asutuksen myötä. Kun kuningas määräsi 1542 kaikki asumattomat erämaat kruunulle, maiden menettämisen pelossa moni muutti niille asumaan. 1540-90 Teiskon tilojen määrä kasvoi 20%.

Teisko kasvoi nopeasti asukasluvultaan emäpitäjäänsä suuremmaksi. Kun Messukylä 1600-luvulla itsenäistyi omaksi seurakunnaksi, erosi Teisko samantien kappeliseurakunnaksi. Ensimmäinen kirkko rakennettiin nykyisen kirkon lähelle jo 1621. Omaksi seurakunnaksi Teisko erosi 1860.

Kun Teisko erosi 1865 Messukylästä omaksi kunnaksi, perustettiin sinne Hämeen läänin ensimmäinen kunnallishallinto. Kunta oli muutenkin edistyksellinen: esimerkiksi koulu oli toiminut jo vuodesta 1813, ensimmäinen kansakoulu aloitti 1870, pienimuotoinen kirjasto syntyi 1864, Teiskon telefooni osakeyhtiö perustettiin 1900. Kunnan väestöstä on ensimmäiset tilastotiedot vuodelta 1901: väkiluku oli silloin 3 976 henkeä, jotka jakaantuivat 906 ruokakuntaan. Maanviljelystä piti pääelinkeinonaan silloin noin 75 % väestöstä. Nykyisin Teiskon työvoimasta noin 24 % elää maa- ja metsätaloudesta.

Maantiet ovat Teiskossa olleet kautta historian keinoja ja etäisyydet pitkiä. Näsijärvi oli pitkään tärkein kulku- ja kuljetusreitti, kesällä kuljettiin laivalla, talvella jääteitä pitkin. Säännöllinen laivaliikenne alkoi 1860-luvulla ja kesti lähes sata vuotta. Terälahteen viimeinen laiva kulki 1950-luvulla. Autojen yleistymisen teki laivayhtiöistä kannattamattomia.

Tampereen kaupunki perustettiin 1772 Tammerkosen rannalle. Kaupunki kasvoi ajan myötä yli rajojensa: Messukylä liitettiin Tampereen kaupunkiin 1947 ja seuraavaksi Aitolahti 1966. Sotien jälkeen muutti

moni teiskolainen Tampereelle töihin. Väki väheni vuosien 1950-60 välillä lähes tuhannella hengellä. Veronmaksukyky väheni ja taloudelliset vaikeudet pakottivat Teiskon liittymään johonkin naapurikuntaan. Kunnan päätösjuhla pidettiin vuoden 1971 viimeisenä päivänä Teiskon kirkossa. Vuoden 1972 alusta Teisko on kuulunut Tampereeseen.

Teisko on kuitenkin edelleen vahvasti omanlaisensa alue: teiskolaiset ovat tamperelaisia vain hallinnollisesti. Teiskolaisten näkyvin järjestö on vuonna 1955 perustettu Teisko-Seura, jonka kotiseututoiminta on edelleen monipuolista. Joulujulkaisu Teiskon Joulu on ilmestynyt vuodesta 1956. Seura on kerännyt vanhoja esineitä ja valokuvia, tallentanut häviävää rakennuskulttuuria valokuvaamalla ja kunnostamalla. Terälahdesta Kalmakurjen mylly ja myllytupa ovat Teisko-Seuran hallussa.

TERÄLAHTI

Kun ensimmäiset maakirjat laadittiin 1540 oli Terälahden kylässä 6 tilaa, joista Paksula ja Pöllölä ovat nykyisinkin olemassa, muut hävisivät 1500-luvun kuluessa. Kiimajoen kylässä oli 1540 Kiimajoen ja Nalilin tila. Saarlahden kylässä oli kaksi tilaa Saarlahti ja Löytänän kantatila. 1540 tilat olivat suuria: Kiimajoki jatkui Oriveden rajalle asti. Kun 1700-luvulla tilojen jakaminen tuli jälleen mahdolliseksi, jakautui Kiimajoki todennäköisesti vuonna 1785 Vähä-Kiimajoeksi (nykyinen kylän keskusta) ja Iso-Kiimajoeksi eli Iso-Mattilaksi. Saarlahden puustelli jakautui Rantalaksi ja Heikkiläksi.

Isojako toimitettiin Terälahdessa 1787-1855. Terälahden jakokuntaan kuului silloin kantakylän ohella Ahoinkylä, Kiimajoki, Kuoranta, Saarlahti ja Jutila. Isojako koski 14 jakokunnan tilaa sekä yhteismaita, joista osa meni kruunulle. Vuonna 1925 Iso-Mattila jaettiin Mattilan, Vähä-Mattilan ja Uusi-Mattilan tiloiksi.

Varsinainen Terälahden kyläasutus on muodostunut vasta viimeisen sadan vuoden aikana: ensimmäisten maatilojen, torppien, käsityöläisten myötä tärkeän myllykosken lähelle. Kiimajoessa on viisi koskea, joista kolme on Terälahdessa: Kalmakurki, Vehkakoski ja Teräkoski. Kalmakurjen mylly toimi keskiajalta lähtien. Se oli Teiskon myllyistä ainoa, joka pyöri ympäri vuoden. Teräkoskessa sijaitseva Teiskon ensimmäinen saha sai perustamisluvan 1831. Puutavara uitettiin Kiimajokea pitkin Terälahteen. Samaan koskeen rakennettiin 1920-luvulla myös 10 kW generaattori, jonka avulla valaistiin koko Terälahden keskikylä. Vasta sotien jälkeen sai Terälahti yleisen sähkön.

Terälahden kansakoulu aloitti toimintansa 1928 Heikkilän talossa. Vasta 1950-luvulla rakennettiin koululle oma rakennus Heikkilän talon naapuriin. 1961 saivat teiskolaiset luvan perustaa yhteiskoulun. Terälah-

den seuraintalo Terälä luovutettiin koulun käyttöön. Uusi rakennus valmistui sen viereen 1963, mutta Terälä jäi edelleen koulun haltuun.

Kauppojen perustaminen maaseudulle tuli mahdolliseksi 1859. Terälähdessä ensimmäinen kauppa oli Kalle Ritalahden kauppa Vähä-Mattilassa. Kallen poika, Kalle Helin siirsi 1880-luvulla liikkeen Peltomaalle. Helinin kaupasta tuli "koko Teiskon kauppa". Osuuskauppa toimi Terälähdessä jo vuosisadan alussa Vähä-Mattilan sivurakennuksessa, mutta ei pärjännyt Helinin kaupalle ja lopetti varsin pian. Teiskon Kauppa oy perustettiin 1923. Helin myi myymälänsä yhtiölle ja siirtyi itse sen johtoon. Meijeri aloitti toimintansa Terälähdessä 1925. Maitoa kuljetettiin laivalla ja meijerimatkoilla käytiin kaupassa. 1950-luvulla toimi Terälässä meijerin kauppa. Meijerin toiminnan loputtua, perusti osuusliike Tuotanto kaupan Terälahteen ja peri meijerin kaupan tilat ja asiakkaat. Teiskon Kauppa oy lopetti toimintansa 1960-luvulla. Teiskon kirjasto muutti tyhjäksi jääneeseen toimitaloon 1966.

Terälahti sai postipysäkin 1926. 1934 alkoi valtion postiauto kuljettaa postia Teiskon tietä. Teiskon Telefooni oy perusti 1936 Terälahteen oman aseman, joka automatisoitiin 1950-luvulla. Kymmenen vuotta myöhemmin osakeyhtiön omaisuus myytiin Tampereen Puhelinosuuskunnalle.

Teiskon nuorisoseura perustettiin 1895, joka toimi aktiivisesti lähes 60 vuotta. Terälän seuraintalo valmistui 1938. Teiskon nuorisoseura seuraajaksi tulivat paikalliset nuorisoseurat: Terälähdän nuorisoseura perustettiin 12.3.1947. Seura liittyi Terälä Seuratalo oy:n osakkaaksi ja sai näin joksikin aikaa erinomaiset tilat. Nykyisin nuorisoseura toimii nimellä Kanta-Teiskon ns. Paikallinen urheiluseura Teiskon Terä syntyi 1934. Oman urheilukentän seuralaiset rakensivat Terälän tilalle. Kun Terälästä tehtiin yhteiskoulu, lahjoitettiin kenttäkin kunnalle.

Sotien jälkeiset muutokset Terälähdessä ovat olleet samanlaisia kuin muuallakin Teiskossa: asukasmäärän lasku pysähtyi vasta viime vuosina. Muutama uusi liikerakennus kohosi 1970-luvulla kylän keskustaan järkyttämättä tasapainoa. Muutoksen hitaus on myös etu: kylä on pelastunut tyyppilliseltä "kirkonkylä"-kehitykseltä ja säilyttänyt oman kerroksellisuutensa ja ainutlaatuisuutensa. Historian vaiheet näkyvät vielä nykypäivänkin Terälähdessä.

lähteet:

- Jussi Mäenpää
- "Messukylän - Teiskon - Aitolahden historia", Kirsti Arajärvi, Tampereen keskuspaino 1954
- "Teiskon satavuotinen kunnallishistoria 1865-1971", Kirsti Arajärvi, Vammalan Kirjapaino oy 1979
- Teiskon joulut vuosilta 1972, 1973, 1980, julkaisija Teisko-Seura